

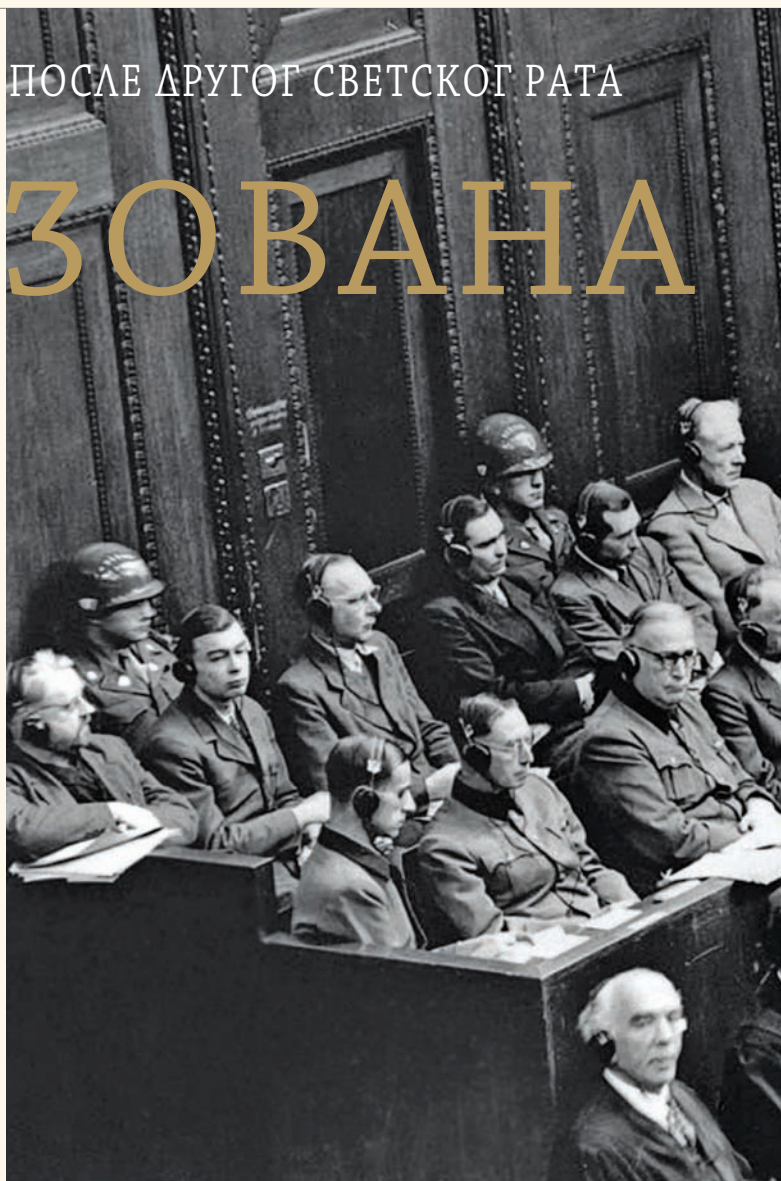
ПРОЦЕСУИРАЊЕ РАТНИХ ЗЛОЧИНА ПОСЛЕ ДРУГОГ СВЕТСКОГ РАТА

ОРГАНИЗОВАНА ПРАВДА

Изналажење механизма и формирање институција које би се бавиле питањима ратних злочина почело је 13. јануара 1942. у палати Сент-Џемс, када је на састанку представника влада Велике Британије, Белгије, Чехословачке, Француске, Грчке, Луксембурга, Холандије, Норвешке, Пољске и Југославије формирана заједничка комисија за ратне злочине и договорено потписивање декларације којом су се владе обавезале да раде на проналажењу криваца ради њиховог кажњавања

Ратни злочини су тешка кршења правила међународног хуманитарног права, која због своје озбиљности и нарушавања основних вредности међународног поретка повлаче индивидуалну кривичну одговорност. Кажњавање ратних злочинаца и ратних злочина у Другом светском рату наведено је као један од циљева антифашистичке коалиције. Амерички председник Рузвелт осудио је 25. октобра 1941. немачко убијање талаца у окупираним земљама, а затим је и британски премијер Винстон Черчил изјавио да кажњавање злочина мора да буде један од циљева рата.

Организовање механизма и формирање институција које би се бавиле питањима ратних злочина почело је 13. јануара 1942. у палати Сент-Џемс, када је на састанку представника влада Велике Британије, Белгије, Чехословачке, Француске, Грчке, Луксембурга, Холандије, Норвешке, Пољске и Југославије формирана заједничка комисија за ратне злочине и договорено потписивање декларације којом су се владе обавезале да раде на проналажењу криваца ради њиховог кажњавања „организованом правдом“.

Ново међународно законодавство

Британски министар спољних послова Ентони Идн сазвао је, 6. августа 1942, састанак министара иностраних послова избегличких влада и обавестио их да британска влада разматра начела којима се треба руководити у кажњавању ратних злочина. Рузвелт је 21. августа поновио америчку изјаву осуде ратних злочина, а Черчил је 8. септембра изјавио да они који су криви треба да се појаве пред судовима земаља где су починили злочине. Средином октобра 1942. године на састанку Лондонске интернационалне скупштине прихваћена је резолуција о ратним злочинима.

После меморандума британског министарства спољних послова о ратним злочинима од 29. октобра 1942, савезничке владе почеле су детаљно да разматрају предлог о сазивању међународне комисије. Комисија Уједињених нација за ратне злочине основана је 20. октобра 1943. у Лондону и представља прву институцију коју су савезници формирали ради процесуирања ратних злочина које су починили припадници Сила осовине. Састојала

се од више поткомисија, које су имале задатак да примају материјале о злочинима и да „по стеченом увјерењу стављају виновнике на листу ратних злочинаца“.

Чланице те организације постале су све државе антифашистичке коалиције, осим владе Совјетског Савеза, која је одлучила да не постане члан због неслагања са западним владама, а заправо због инсистирања да и представници седам совјетских република буду заступљени у Комисији. Неслагања су донекле отклоњена Московском декларацијом три велике силе 1. новембра 1943. и договорено је да се злочинцима суди у земљама у којима су починили злочине, у складу с националним законодавством. Због тога је функција Комисије постала више консултативна него извршна. Комисија је престала да ради 1949. године.

Међународно законодавство на крају Другог светског рата, као и национална законодавства, нису обухватала бројне нове злочине које су починиле државе чланице Сила осовине. Због тога је Лондонским споразумом од 8. августа 1945. основан Међународни војни суд за суђење ратним злочинцима. Правилником тог суда и Законом

број 10 Контролног савета за Немачку од 20. децембра 1945, предвиђено је суђење за три нове врсте кривичних дела: за злочине против мира, ратне злочине и злочине против човечности. Резолуцијом Генералне скупштине Уједињених нација од 11. децембра 1946. кодификовано је ново међународно законодавство у тој области и поменути злочини постали су међународна кривична дела.

Суђење пред југословенским судовима

Југославија је била међу државама оснивачима Комисије Уједињених нација за ратне злочине. Југословенска краљевска влада је већ приликом напуштања земље априла 1941. године истицала потребу да агресори буду примерено кажњени. Министарство унутрашњих послова краљевске владе донело је 6. јануара 1942. одлуку да се почне с прављењем евиденције о ратним злочинима. Влада је 14. јануара 1942. потписала декларацију Уједињених нација о кажњавању ратних злочинаца којом су осуђени сви агресори. Средином исте године приступило се прављењу евиденције о злочинима, а 21. октобра 1942. влада је донела одлуку о формирању посебне комисије. У другој половини 1944. овај рад је директно усмеравала Комисија Уједињених нација за ратне злочине, која је донела начелну одлуку да свака земља на основу својих закона суди злочинцима који се у време ослобађања затекну на њеној територији.

Ради тога израђен је и текст Конвенције о екстрадицији. На основу одлуке Комисије Уједињених нација за ратне злочине прве листе ратних злочинаца требало је закључити до 10. новембра 1944. године. Југословенски представници су до тог датума били поднели само четири пријаве против немачких злочинаца, девет против италијанских, једну против мађарских, а било је окривљено укупно седам немачких, 13 италијанских и 33 мађарска злочинца. После формирања заједничке југословенске владе, састављене од представника Националног комитета ослобођења Југославије и југословенске краљевске владе, омогућено је обједињавање ових делатности и формирана је Државна комисија за испитивање злочина окупатора и њихових помагача која је наставила свој рад у ослобођеној Југославији. Југославија је 29. септембра 1945. потписала Споразум о гоњењу и кажњавању ратних злочинаца европских Сила осовине са Статутом Међународног суда правде. Она је код Комисије Уједињених нација за ратне злочине у Лондону до почетка марта 1947. године регистровала укупно 2.104 ратна злочинца, од којих 1.123 Немца и Аустријанца, 759 Италијана, док су остали припадали другим народностима.

Југославији је био изручен 121 ратни злочинац из Другог светског рата, којима је суђено пред југословенским судовима. Међу ратним злочинцима било је 115 Немаца и Аустријанаца, али ниједан Италијан. Иако су током Другог светског рата савезничке владе биле јединствене у ставу да ратни злочинци за почињене злочине морају сносити одговорност у земљама у којима су их извршили, англо-америчке војне власти нису предале Југославији ниједног италијанског ратног злочинца. ■

Др Миљан МИЛКИЋ